

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Західноукраїнський національний університет
Факультет фінансів та обліку
Кафедра фінансів ім. С.І. Юрія

МАРЦІНІВ (СИНІШИН) Христина Павлівна

**Інвестиційна складова місцевих бюджетів та
проблеми їх забезпечення /**
**Investment component of local budgets and problems of
its provision**

спеціальність: 072 - Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок
освітньо-професійна програма - Фінанси

Кваліфікаційна робота

Виконав студент групи ФФзм-21
Х. П. Марцінів (Синишин)

Науковий керівник:
д.е.н., професор, О. П. Кириленко

Кваліфікаційну роботу допущено до захисту:

" ___ " _____ 2025 р.

Завідувач кафедри
_____ **А. І. Крисоватий**

ТЕРНОПІЛЬ - 2025

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Розділ 1. Теоретичні основи формування інвестиційної складової місцевих бюджетів.....	7
1.1. Поняття та значення інвестицій у розвитку територіальних громад.....	7
1.2. Сутність і структура інвестиційної складової місцевих бюджетів.....	13
Розділ 2. Аналіз інвестиційної складової бюджету Васильковецької територіальної громади.....	22
2.1. Характеристика Васильковецької територіальної громади.....	22
2.2..Аналіз доходів і видатків бюджету Васильковецької територіальної громади.....	25
2.3. Стан та джерела фінансування інвестицій у Васильковецькій територіальній громаді	34
Розділ 3. Напрями покращення забезпечення інвестиційної складової місцевих бюджетів.....	37
3.1. Основні пріоритети інвестиційного розвитку громади.....	37
3.2. Пропозиції щодо підвищення ефективності управління інвестиціями в громаді та очікувані результати їх реалізації.....	41
Висновки.....	45
Список використаних джерел.....	48

ВСТУП

Актуальність теми. Актуальні суспільні трансформації, які охоплюють сучасне українське суспільство, разом із нагальною потребою продовження реформи децентралізації, висувають важливе завдання перед удосконаленням механізму функціонування місцевих бюджетів. У сучасних умовах саме місцеві бюджети стають одним із ключових інструментів управління соціально-економічним розвитком територій, оскільки забезпечують органи місцевого самоврядування необхідними фінансовими ресурсами для виконання їхніх конституційних повноважень, надання якісних публічних послуг та реалізації стратегічних програм розвитку громад.

Попри активні реформи останніх років, багато територіальних громад тривалий час страждали від нестачі власних джерел доходів, що суттєво обмежувало їхню фінансову самостійність. Дефіцит ресурсів робив громади залежними від міжбюджетних трансфертів, що створювало значні ризики для формування збалансованої фінансової системи на місцевому рівні. Такий стан справ сприяв збільшенню кількості бюджетоутворюючих територій, які потребували додаткових дотацій або субвенцій, що, у свою чергу, призводило до зростання міжрегіональних диспропорцій і поглиблення фінансової нерівності між громадами. Високий рівень централізації фінансових потоків у минулому лише підкреслював обмеженість фіскальної автономії місцевого самоврядування та актуалізував необхідність запровадження ефективних механізмів бюджетної децентралізації.

Зазначені проблеми свідчать про потребу перегляду існуючих підходів до формування доходів і видатків місцевих бюджетів, оптимізації бюджетної структури, удосконалення інструментів інвестиційної політики на рівні громад. Фінансова спроможність територіальних громад, здатність самостійно забезпечувати виконання власних і делегованих повноважень, формування ефективної системи розподілу бюджетних ресурсів - усе це стає вирішальним чинником забезпечення сталості розвитку.

Водночас варто наголосити, що достатній рівень бюджетних надходжень є фундаментом соціально-економічного розвитку громад. Зміцнення фінансової бази регіонів стимулює органи місцевої влади до активнішого впровадження програм в сферах інфраструктури, освіти, медицини, соціального захисту та благоустрою. Розширення фінансового потенціалу сприяє активізації інвестиційної діяльності, створенню нових робочих місць, підвищенню якості та доступності громадських послуг. Це, у свою чергу, формує комфортне і безпечне середовище для проживання, покращує рівень задоволеності населення та сприяє посиленню конкурентоспроможності територіальних громад.

Таким чином, фінансова стабільність на місцевому рівні виступає ключовою передумовою стійкого розвитку регіонів та зміцнення матеріальних основ добробуту суспільства загалом. Саме тому дослідження механізмів формування, розподілу та використання ресурсів місцевих бюджетів, а також шляхів підвищення фінансової та інвестиційної спроможності громад є надзвичайно актуальним у сучасних умовах трансформації державного управління.

Аналіз останніх досліджень. Питання інвестиційної складової місцевих бюджетів України, їх поняття, значення і структуру широко досліджували у своїх працях такі науковці, як: Г. Вознюк, Н. Гавловська, О. Кириленко, З. Лободіна, Б. Малиняк, О. Матвійчук, І. Морозова, Ю. Раделицький, В. Федюк, І. Чуницька та ін.. Проте залишається багато невирішених питань як у сфері теорії, так і практики інвестиційної складової місцевих бюджетів, що зумовлює актуальність теми.

Мета і завдання дослідження. Мета кваліфікаційної роботи полягає у дослідженні інвестицій в розвитку та у існуванні місцевих бюджетів.

Для досягнення поставленої мети необхідним постає вирішення наступних завдань:

- дослідити роль та значення інвестицій у територіальних громадах;
- охарактеризувати структуру інвестиційної складової;

- дослідити сучасний стан інвестиційного клімату на рівні місцевих громад, виявити проблеми та ризики.
- розробити практичні рекомендації для покращення інвестиційного клімату та ефективності місцевого самоврядування.

Об'єктом дослідження є інвестиції місцевих бюджетів України, в тому числі з бюджету Васильковецької територіальної громади.

Предметом дослідження є інвестиційний клімат громад, механізми формування місцевих бюджетів, управління фінансовими ресурсами на рівні територіальних громад

Методи дослідження ґрунтуються на загальнонаукових засадах системності, комплексності, об'єктивності та наукової обґрунтованості. Інформаційну основу використаних методів, матеріали органу місцевого самоврядування, звітність щодо виконання місцевих бюджетів, результати наукових праць, та офіційні методичні матеріали. Застосовані методи базуються на теоретичних розробках сучасних науковців у галузі місцевих фінансів та управління розвитком територіальних громад.

Наукова новизна полягає в розвитку загальних теоретико-методологічних підходів до оцінки та збільшення інвестиційної привабливості територіальних громад у рамках системи місцевого самоврядування. Розкрито сутність інвестиційної складової місцевих бюджетів. Визначено основні чинники, що зумовлюють формування інвестиційної привабливості громади та вплив структури доходів і видатків місцевих бюджетів на розвиток громад. Сформульовано ключові вектори підвищення інвестиційної активності та зміцнення фінансової стабільності територіальних громад.

Практична значущість полягає у можливості використання отриманих висновків у функціонування органів місцевого самоврядування та фінансових інституцій територіальних одиниць. Сформульовані пропозиції можуть бути адаптовані для удосконалення процедури бюджетного планування, посилення інвестиційного потенціалу та оптимізації структури витрат бюджетів.

Запропоновані підходи можуть бути використані під час оцінювання фінансової стабільності громад, формування стратегічних планів соціально-економічного розвитку та підготовки управлінських рішень стосовно залучення інвестиційних ресурсів.

Результати проведеного дослідження були представлені на двох науково-практичних конференціях кафедри фінансів ім. С.І. Юрія Західноукраїнського національного університету та опубліковано у збірниках наукових праць:

МАРЦІНІВ Х. ПОНЯТТЯ ТА ЗНАЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ У РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД.

МАРЦІНІВ Х. СУТНІСТЬ І СТРУКТУРА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ СКЛАДОВОЇ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Випускна кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Повний обсяг роботи становить 52 сторінки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ СКЛАДОВОЇ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

1.1. Поняття та значення інвестицій у розвитку територіальних громад

Термін «Інвестиція» йде від латинського слова «invest», що означає «вкладати». О. Бланк трактує так: «Інвестиції - це всі типи майнових та інтелектуальних цінностей, які можуть інвестуватися в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності з метою отримання прибутку або соціального ефекту» [14, с. 23]. А у праці О. Матвійчук зазначається, що «Інвестиції - це різні види капіталовкладень у підприємницьку або господарську діяльність, і що мета інвестування - отримання доходу або досягнення економічного ефекту» [2].

У сучасній економіці інвестиції займають визначну позицію серед інших чинників, що впливають на економічний розвиток країни. Їх залучення стає пріоритетним завданням територіальних громад, оскільки децентралізованих фінансових ресурсів замало для реалізації усіх важливих проєктів і програм. За умови їх правильного використання, вони можуть допомогти підвищенню конкурентоспроможності, покращенню інфраструктури, стимулюванню економічного розвитку та створенню найкращих умов для життя мешканців місцевих спільнот.

В Україні пізнання категорії інвестицій є в Законі України від 18.09.1991 року «Про інвестиційну діяльність». Згідно із цим Законом України: «Інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (дохід) та/або досягається соціальний та екологічний ефект» [1].

Важливу роль відіграють бюджетні інвестиції, адже це є вкладеннями коштів державного або місцевого бюджету в основні фонди, проєкти та програми

зادля підвищення вартості майна, модернізації інфраструктури та досягнення соціально-економічного ефекту. Вони регулюються бюджетним законодавством та мають публічний характер

Однією з важливих ланок внутрішньої інвестиційної політики є місцеві бюджети. Вони слугують платформою для втілення новітніх напрямів регіонального розвитку та сприяють раціональному використанню публічних ресурсів.

Аналізуючи поняття місцевого бюджету крізь призму історичного розвитку, варто зазначити, що слово "бюджет" має корені в нормандському терміні «bouquet bouqtte», який означає "торба" або "кишеня". Згодом від цього слова утворився англійський термін «budget» [3, с. 125] Один із видатних науковців Л.А Плукар трактував місцевий бюджет у трьох основних аспектах: як нормативно-правовий акт, як план доходів і видатків та як економічну категорію [4, с. 165]. Такий підхід дозволяє глибше зрозуміти його сутність і врахувати всі ключові елементи при практичному застосуванні положень, принципів та норм, пов'язаних із місцевими бюджетами.

На думку О.Д. Василика, К.В. Павлюк та О.П. Кириленко О.П., місцеві бюджети являють собою фонди фінансових ресурсів, призначених для виконання завдань і функцій, покладених на органи місцевого самоврядування Органи місцевого самоврядування відіграють ключову роль у забезпеченні фінансової самостійності регіонів країни. Від їхньої діяльності напряму залежить ефективність впливу місцевої влади на розвиток економічного потенціалу цих територій [5, с. 94].

Місцеві бюджети складають важливу складову бюджетної системи України. Відповідно до закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», до місцевих бюджетів належать бюджети областей, районів, міст, селищ та сіл, а також бюджети об'єднаних територіальних громад, сформованих згідно із законодавством і довгостроковими планами розвитку громад. Усім місцевим бюджетам, які підпорядковані органам місцевого самоврядування, властива автономність. Це досягається завдяки забезпеченню відповідних джерел доходів,

праву місцевих органів влади самостійно визначати напрями використання коштів у межах чинного законодавства України, а також повноваженням місцевих рад самостійно ухвалювати та затверджувати свої бюджети [7, с. 161].

Місцеві бюджети включають обласні, районні, міські, селищні та сільські фінансові плани (рис. 1.1). Вони являють собою сукупність фінансових ресурсів, що перебувають у розпорядженні місцевих рад та органів місцевого й регіонального самоврядування. Станом на 2025 рік загальна кількість місцевих бюджетів в Україні становить 1933.[29, с. 64]

Проте місцевий бюджет - це тільки частина фінансових ресурсів, необхідних для фінансування всіх функцій і завдань, які виконують органи місцевого самоврядування.

Рис. 1.1. Система місцевих бюджетів України

Джерело: <https://openbudget.gov.ua/budget-literacy/budget-system/structure?type=schema>

Розвиток місцевих бюджетів в Україні залежить від багатьох факторів, найважливіше – це доходи. Інвестиції, в свою чергу, також відіграють важливу

роль, адже вони забезпечують додаткові кошти для розвитку інфраструктури, реалізації соціальних проєктів та стимулювання економічного зростання.

Також сприяє заміні застарілих і малопродуктивних виробництв, продукція яких не відповідає вимогам конкурентного ринку. Це збільшення надходжень до місцевих бюджетів, створення нових робочих місць та підвищенню рівня життя громадян через інвестування в такі сфери, як освіта, охорона здоров'я та житлово-комунальне господарство.

Ключові ролі інвестицій з місцевих бюджетів:

- Збільшення доходів бюджету: інвестиції можуть надходити від різних джерел, включаючи державні програми, приватні інвестиції та доходи від реалізації комунального майна. Ці надходження можуть бути використані для фінансування місцевих проєктів та послуг [12, с. 352–356].

- Розвиток інфраструктури: інвестиції спрямовуються на будівництво та модернізацію доріг, шкіл, лікарень, житла та інших об'єктів, що є критично важливим для економічного та соціального розвитку регіону [26].

- Створення робочих місць: інвестиції стимулюють створення нових підприємств та розширення існуючих, що призводить до появи нових робочих місць та зменшення безробіття [32, с. 89-91].

- Покращення якості життя: інвестиції дозволяють фінансувати соціальні програми, покращувати якість освітніх та медичних послуг, а також розвивати інфраструктуру для відпочинку та дозвілля громадян [33, с. 30-40].

- Забезпечення фінансової стабільності: стабільний потік інвестицій допомагає місцевим бюджетам бути більш фінансово стабільними, зменшуючи залежність від дотацій з державного бюджету [34].

Але для того, щоб інвестиції надійшли до місцевого бюджету необхідний сприятливий інвестиційний клімат - сукупність об'єктивних і суб'єктивних чинників, що формують сприятливе середовище для інвестиційної діяльності, забезпечують захист інвесторів від ризиків та сприяють залученню капіталу.

У статті, опублікованій у виданні "Приазовський вісник", дослідники визначають інвестиційний клімат як комплекс політичних, економічних,

соціальних та правових умов, що оптимально сприяють реалізації інвестиційної діяльності [26]. Ці умови однаково привабливі для вітчизняних та іноземних інвесторів, створюючи рівноправні можливості для вкладення капіталу у національну економіку. У свою чергу, П. Ковалишин акцентує увагу на тому, що інвестиційний клімат охоплює як позитивні, так і негативні характеристики середовища, економічної ситуації та політичних обставин у країні, які формують загальний рівень сприятливості для реалізації інвестиційних проєктів [26, с. 112].

Загалом, такі визначення заслуговують на підтримку, однак до них доцільно додати деякі аспекти, зокрема географічний фактор, рівень корупції та криміногенності в країні. Ці елементи відіграють важливу роль у формуванні загального рівня інвестиційного клімату держави.

Основні чинники та інструменти, що сприяють створенню сприятливого інвестиційного клімату через механізм місцевого бюджету:

- Прозорість і відкритість бюджетного процесу. Забезпечення доступності інформації про бюджет, його публікація, проведення широких громадських обговорень, а також регулярне звітування про виконання бюджету зміцнюють довіру до місцевої влади та створюють позитивний імідж.

- Фінансова стійкість і платоспроможність місцевих громад. Балансування бюджету, грамотне управління борговими зобов'язаннями та мінімізація фінансових ризиків демонструють надійність громади як партнера для інвесторів.

- Розвиток інфраструктури. Використання коштів місцевого бюджету на будівництво і модернізацію транспортної, комунальної та соціальної інфраструктури (мережі доріг, системи водопостачання, освітні та медичні заклади) суттєво підвищує привабливість регіону для бізнесу та комфортність проживання.

- Ефективна податкова політика та стимули. Запровадження гнучких умов місцевого оподаткування разом із цільовими податковими пільгами для

стратегічно важливих інвестиційних проєктів сприяє приросту капіталовкладень у регіон.

- Оптимізація дозвільних процедур. Інвестування в цифровізацію адміністративних процесів, таких як отримання дозволів або під'єднання до комунікацій, підвищує оперативність, зменшує адміністративний тиск і полегшує вихід на місцеві ринки.

- Інвестиції в індустріальні парки та бізнес-інкубатори. Використання бюджетних ресурсів для облаштування готових земельних майданчиків з необхідними комунікаціями або створення спеціалізованих платформ для розвитку підприємництва допомагає знизити стартові витрати інвесторів.

- Підтримка локальних ініціатив. Надання фінансового стимулювання для малого і середнього бізнесу через співфінансування, гранти або мікрокредити з місцевих фондів розвитку сприяє активізації економічної діяльності.

- Розвиток кадрового потенціалу. Вкладення в освіту та підвищення кваліфікації працівників відповідно до актуальних потреб і запитів потенційних інвесторів зміцнює конкурентоздатність громади в боротьбі за інвестиції.

Але головними викликами для України яка, маючи значний потенціал для подальшого економічного зростання, хоч вона і надалі залишатиметься привабливою для іноземних та внутрішніх інвесторів. Інвестиційне середовище у 2025 році формуватиметься під впливом комплексу внутрішніх і зовнішніх чинників, що визначають стан економіки, ефективність правової системи, рівень політичної стабільності та загальну конкурентоспроможність країни.

- Триваюча повномасштабна війна. Найсерйознішою загрозою залишається військовий конфлікт, який спричиняє руйнування інфраструктури, зменшення трудового потенціалу та стримує інвесторів через високий рівень ризиків.

- Корупційні прояви та слабкі державні інституції. Корупція продовжує бути одним із ключових стримувальних факторів для іноземного

бізнесу. Недосконала судова система, надмірна бюрократія та нестача прозорості у процесах ухвалення рішень знижують довіру до державних органів.

- Податкові виклики. Незважаючи на проведення податкових реформ, інвестори часто зіштовхуються з непередбачуваністю змін у податковому законодавстві. Така нестабільність створює труднощі для стратегічного планування та довгострокових вкладень.

- Енергетичні проблеми. Забезпечення енергетичної безпеки залишається одним із пріоритетів для країни. Розвиток відновлюваної енергетики ускладнюється недостатністю фінансових ресурсів, затримками у розрахунках та зміною умов для інвесторів.

- Обмежений доступ до фінансових ресурсів. Високі відсоткові ставки за кредитами, низький рівень довіри банків до малого й середнього бізнесу та нестача інструментів фінансової підтримки створюють додаткові перешкоди для економічного зростання та інвестиційної активності.[

1.2. Сутність і структура інвестиційної складової місцевих бюджетів

Місцеві бюджети змагаються за фінансові ресурси, інвестиції та створення нових робочих місць, адже рівень їх розвитку та добробут мешканців значною мірою залежить від стану місцевої економіки. Економічний розвиток, у свою чергу, ґрунтується на обсязі залучених інвестицій, які є ключовим джерелом фінансування й основним чинником економічного зростання, заснованого на раціональному використанні місцевих ресурсів. Залучені інвестиції стимулюють підприємницьку активність, впровадження інновацій і сучасних технологій у стратегічно важливих галузях економіки, що мають високий потенціал конкурентоспроможності та розвитку. Вони значною мірою визначають масштаби і динаміку розвитку малого та середнього бізнесу, сприяють підвищенню продуктивності праці і добробуту громади, що в підсумку

забезпечує зростання якості життя її жителів. Інвестиції являють собою цільове використання капіталу, класифікація якого подана на рисунку 1,2.

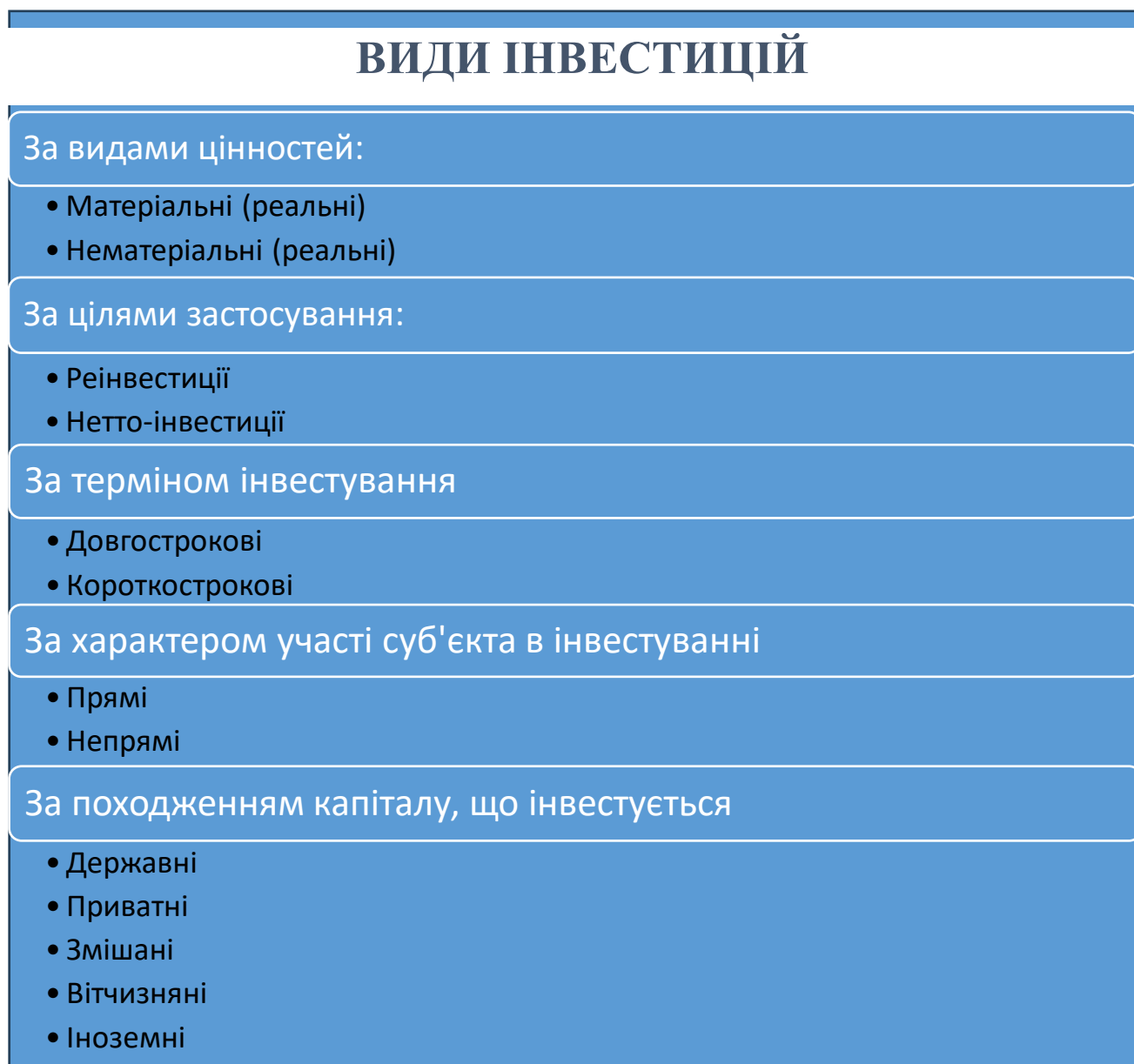

Рис. 1.2. Класифікація інвестицій

Джерело: <https://buklib.net/books/25855/>

Інвестиції, як економічне поняття, можуть бути класифіковані на виробничо-господарські (реальні) та фінансові. На основі такого підходу здійснюється розподіл активів балансу на негрошові активи, які формують

інвестиційний сектор, та грошові засоби або платіжні ресурси. Реальні інвестиції являють собою вкладення капіталу у матеріальні та нематеріальні активи. Зокрема, нематеріальні активи, що пов'язані з розвитком науково-технічного прогресу, визначаються як інноваційні інвестиції. Фінансові інвестиції, натомість, не мають матеріальної складової, але займають важливе місце серед інших видів інвестування підприємства. До фінансових інвестицій відносяться вкладення у дебіторську заборгованість чи різноманітні фінансові інструменти, основну частку яких складають цінні папери, включаючи депозити в банках. Важливість фінансових інвестицій зростає зі зміцненням фінансового ринку і накопиченням досвіду управління фінансовими активами [8].

За функціональною спрямованістю інвестиції можна поділити на реінвестиції, які, у свою чергу, передбачають заміну застарілих засобів виробництва, та нетто-інвестиції, які спрямовані на придбання нових активів задля розширення господарської діяльності підприємств.

За характером участі в інвестиційному процесі розрізняють прямі та непрямі інвестиції. Прямі інвестиції передбачають активне залучення інвестора у вибір об'єктів та процес здійснення фінансових вкладень. Цей підхід зазвичай притаманний досвідченим інвесторам, які мають достатній рівень знань про об'єкти інвестування і розуміють механізми їх реалізації. У випадку непрямих інвестицій участь інвестора відбувається через посередників, таких як інвестиційні фонди або фінансові компанії. Такий варіант є оптимальним для осіб, які не володіють належною кваліфікацією для самостійного прийняття управлінських рішень щодо інвестування. Вкладення капіталу в цінні папери, випущені посередниками, такими як інвестиційні сертифікати фондів і компаній, дозволяє акумулювати фінансові ресурси. Посередники розміщують ці ресурси в найбільш перспективні об'єкти інвестування, забезпечуючи їх ефективне управління та розподіл отриманого прибутку серед своїх клієнтів.

За часовою тривалістю вкладень прийнято розрізняти короткострокові і довгострокові інвестиції. Короткострокові інвестиції охоплюють період до одного року і включають депозитні внески чи придбання ощадних сертифікатів

на нетривалий термін. Довгострокові інвестиції передбачають період вкладення капіталу понад один рік, причому окремі класифікації деталізують їх додатково: до 2 років; від 2 до 3 років; від 3 до 5 років; понад 5 років [20].

Залежно від джерела фінансування, а саме від того, чи виступає інвестором державний або приватний сектор, інвестиції класифікуються як державні та приватні [15].

Відповідно до положень Бюджетного кодексу України, державні інвестиції охоплюють сукупність фінансових ресурсів, залучених з державного або місцевих бюджетів, включаючи асигнування міжнародної технічної підтримки, кошти, мобілізовані під державні або місцеві гарантії, а також капітальні вкладення державних унітарних підприємств та господарських товариств, у яких понад половина акцій або часток перебуває у державній власності (за винятком банківських установ) [28]. До зазначеної категорії належать також інвестиції комунальних підприємств, установ та унітарних організацій, за винятком фінансування, що реалізується за рахунок їхніх власних фінансових джерел. Зазначені фінансові активи використовуються з метою створення, придбання, реконструкції або технологічної модернізації основних засобів, а також інших матеріальних та нематеріальних активів з терміном експлуатації, що перевищує один рік.

Окрім цього, вони включають загальні видатки, пов'язані з угодами, укладеними в рамках державно-приватного партнерства [15]. У своїй праці В. Федюк визначав приватні інвестиції як капіталовкладення, що здійснюються суб'єктами, наділеними владними повноваженнями, зокрема, державними інституціями, органами місцевого самоврядування та іншими уповноваженими акторами, з використанням публічних фінансових ресурсів [16].

За словами В. Федюка, публічні кошти охоплюють фінансові ресурси, які включають бюджетні кошти держави та місцевих органів, кредитні фінанси, отримані під гарантії держави або місцевої влади, а також активи Національного банку України. До цієї категорії також входять кошти державних банків та довірчих фондів, фінанси Пенсійного фонду України, ресурси

загальнообов'язкового державного соціального страхування, а також прибутки суб'єктів господарювання, що належать державним або муніципальним установам і надходять від їхньої господарської діяльності [16].

Державні інвестиції, реалізовані органами влади на державному та місцевому рівнях, відіграють ключову роль у різних аспектах суспільного життя. Насамперед вони спрямовані на розвиток і підтримку сучасної інфраструктури, включаючи дороги, транспортні магістралі та забезпечення доступу до телекомунікаційних послуг [30, с. 126]. Важливим аспектом є ефективний розподіл державних фінансових ресурсів на розвиток суспільно значущих сфер, таких як освіта та охорона здоров'я, що сприяє вдосконаленню людського капіталу. Не менш суттєвим є підвищення якості середовища, яке створює сприятливі умови для життєдіяльності громадян, їх повсякденного життя, відпочинку та інших форм соціальної активності [16].

Розподіл державних інвестицій, спрямованих на економічний розвиток через відповідні механізми, слугує важливим інструментом для реалізації функцій та завдань державних органів. Адже державні, регіональні та місцеві органи влади безпосередньо зацікавлені в забезпеченні сталого економічного зростання. У зв'язку з цим розвиток територій має включати підтримку підприємництва, раціональне використання локальних ресурсів, підвищення конкурентоспроможності, пошук нових способів стимулювання економіки та залучення інвестицій. Це ми можемо побачити на рисунку 1.3.

Важливу роль відіграє привабливість територій, яка може стати набагато кращою завдяки тим самим інвестиціям. Фактори, які впливають на привабливість території для інвестиції :

- Економічна стабільність (це рівень інфляції, тощо);
- Політична стабільність;
- Ефективність ринків (доступ до каналів купівлі та продажу);
- Якість інфраструктури (транспортне сполучення, електрозабезпеченість, тощо)

- Рівень корупції в регіоні;
- Доступність до каналів збуту продукції;
- Іноваційність території, розвиток технологій
- Кваліфікація людського капіталу (робочої сили) [29]

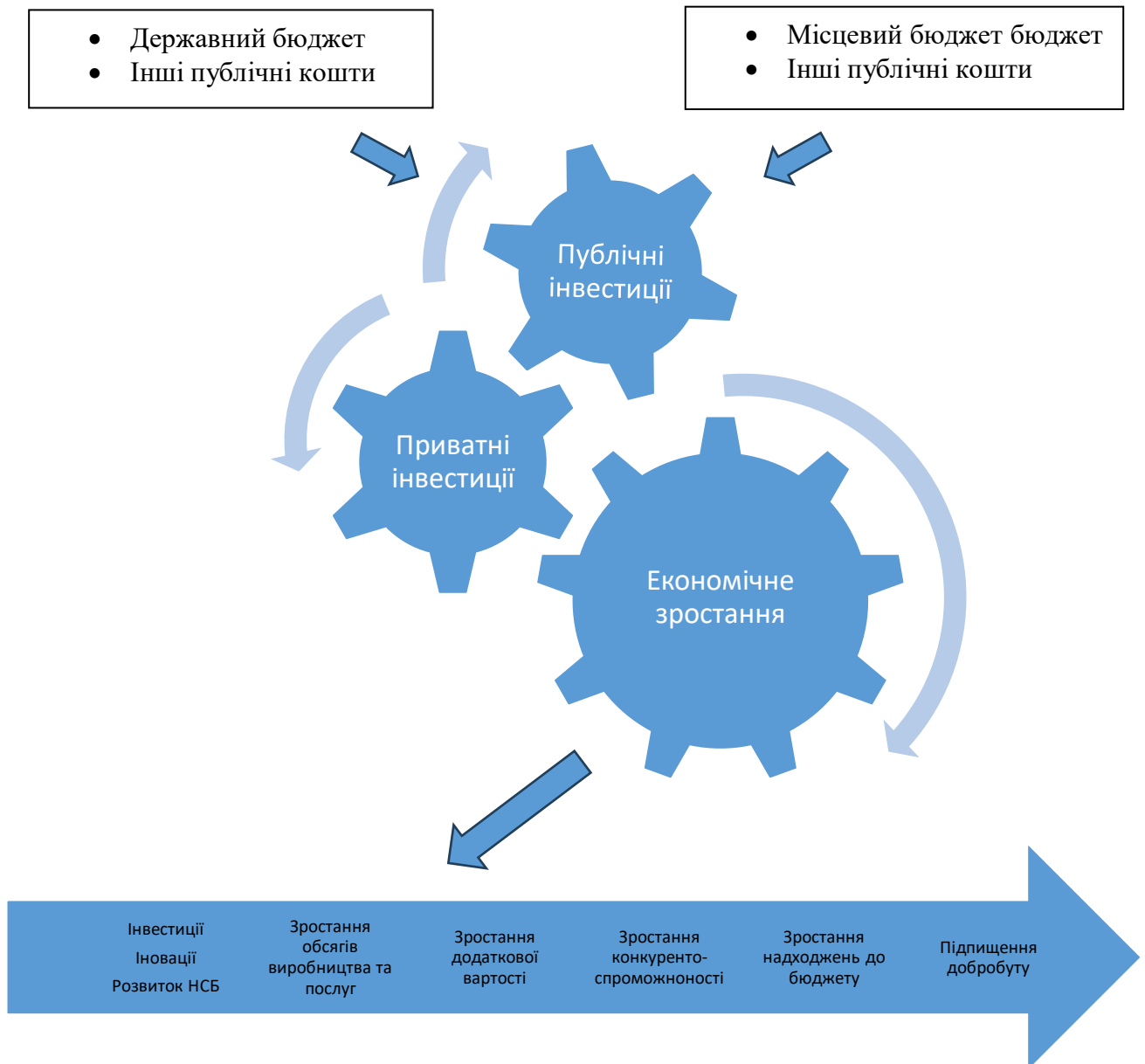

Рис. 1.3. Роль публічних інвестицій в економічному зростанні території

Джерело <https://www.prostir.ua/?library=zaluchennya-investytsij-u-hromadu-mehanizmy-ptyklady-i-praktychni-porady>

Однак слід усвідомлювати, що виключно за рахунок публічних інвестицій неможливо досягти стрімкого економічного зростання. Головною рушійною силою розвитку є приватні інвестиції.

Можна стверджувати, що завданням державних інвестицій є формування сприятливого середовища для стимулювання залучення приватного капіталу [17].

Приватні інвестиції не спрямовуються безпосередньо до місцевих бюджетів, а використовуються для реалізації інвестиційних проектів, таких як модернізація виробничих потужностей або створення нової інфраструктури. Ці проекти реалізуються в громадах або на окремих підприємствах за ініціативою приватних інвесторів. В результаті створюються нові робочі місця, збільшуються податкові надходження та досягаються інші економічні вигоди. Хоча ці інвестиції опосередковано сприяють збільшенню доходів місцевого бюджету, їх не можна вважати прямими фінансовими вливаннями в його структуру [16].

Приватні інвестиції переважно надходять від іноземних інвесторів, що сприяє посиленню конкуренції між місцевими громадами та стимулює місцевий економічний розвиток. Громади, які отримують такі форми підтримки, отримують конкурентну перевагу, сприяючи їхньому економічному розвитку та зростанню. Ті громади, які отримують такі форми підтримки, отримують конкурентні переваги, що сприяє їхньому економічному розвитку і зростанню. Таким чином, завдяки приватним інвестиціям місцевий бюджет опосередковано отримує можливості для сталого економічного піднесення [17].

Тому можна сказати, що публічні та приватні інвестиції допомагають місцевим бюджетам розвиватись, а саме:

- Створюються нові підприємства, а з ними – нові робочі місця;
- Формується більший дохід самого місцевого бюджету, адже з'являються надходження від ПДФО, земельного податку, орендної плати, податку на прибуток підприємств;

- Зростає конкурентоспроможність;
- Починає покращуватись житлово-комунальне господарство;
- Розбудова транспортної та енергетичної галузі;
- Покращуються умови надання освітніх, медичних, культурних і соціальних послуг;
 - Зменшується залежність від використання від державних трансфертів;
 - Покращується стратегічне планування;
 - З'являється можливість на швидше та якісніше відновлення інфраструктури

Хочеться додати, що даний момент в нашій державі така ситуація, що місцеві бюджети потребують як і публічних, так і приватних інвестицій. Повномасштабне вторгнення зіграло свою погану роль у залученні інвестицій, поставивши їх у «небезпечне» становище, завдало чи малих збитків та зменшило кількість доходів. Також багато громад зазнало не малу кількість руйнувань через обстріли.

Форма підтримки у процесі післявоєнного відновлення України багато в чому визначається масштабом завданої шкоди, будь то повна або часткова втрата, скорочення робочих місць, погіршення стану здоров'я населення, чи забруднення довкілля. З огляду на масштаби руйнувань в Україні, цілком природно припустити, що потенційні інвестори орієнтуватимуться передусім на моральні цінності та принципи соціальної відповідальності. Наприклад, генеральний директор компанії BlackRock Ларрі Фінк висловив підтримку Україні у світлі російської агресії. У листопаді 2022 року між Міністерством економіки України та BlackRock було підписано Меморандум про взаєморозуміння, згідно з яким сторони домовилися про рамки консультативної допомоги у створенні спеціальної платформи для залучення приватних інвестицій у відбудову та економічну підтримку країни. Основним завданням

платформи стане мобілізація капіталу в ключові сектори української економіки, враховуючи потреби відновлення після наслідків російської окупації [28].

Важливе значення має сектор, який потребує реконструкції, зокрема промисловість, інфраструктура, житловий фонд, соціальні об'єкти, екологія чи сфера оборони. Необхідно детально визначити, які галузі в Україні слід першочергово відновлювати і які з них мають найбільший потенціал для залучення іноземних інвестицій. Зважаючи на наслідки війни та наявну економічну нестабільність, ключовими напрямками для інвестування, на мою думку, є аграрний сектор, металургія, ІТ та цифрова інфраструктура, енергетика, будівництво, охорона здоров'я, а також оборонна промисловість [37].

Особливу увагу варто зосередити на фінансово-ресурсному забезпеченні майбутнього процесу відновлення. Одним із основних джерел фінансування післявоєнної відбудови може стати залучення інвестицій. Планується заснувати Національний структурний фонд відновлення України, який покликаний акумулювати ресурси, визначати пріоритетні напрями їх використання, здійснювати контроль за витратами та забезпечувати ефективне залучення міжнародних інвестицій у співпраці з провідними міжнародними організаціями. Незважаючи на виклики війни, важливо забезпечити функціонування національної економіки. Вона повинна залишатися стійкою й одночасно сприяти розвитку регіонів і громад як запоруки майбутньої стабільності й прогресу.

Основними завданнями залишаються підтримка економічної активності та відновлення пошкодженої інфраструктури й житлового фонду. Особливий пріоритет уряд приділяє направленню інвестицій у зруйновану інфраструктуру та розвиток сільських територій. Плани відновлення українських міст і сіл необхідно розробляти вже зараз, незважаючи на те, що військові дії досі продовжуються. Водночас варто враховувати, що різні регіони по-різному постраждали і мають різні потреби у фінансуванні для відбудови. Оскільки бюджетних ресурсів недостатньо, необхідно шукати інноваційні механізми та ефективні інструменти для залучення інвестицій приватного сектору, які допоможуть подолати ці виклики [17].

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ СКЛАДОВОЇ БЮДЖЕТУ ВАСИЛЬКОВЕЦЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

2.1. Характеристика Васильковецької територіальної громади

Місцеве самоврядування в Україні трактується як забезпечене державою право та спроможність територіальної громади, яка може охоплювати мешканців одного населеного пункту або добровільно об'єднаних жителів декількох сіл, селища чи міста, автономно або під контролем відповідних інституцій та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання локального характеру, керуючись приписами Конституції та законодавства України.

В Україні воно втілюється на засадах громадянської самоврядності, дотримання правових норм, відкритості, колективності, узгодження локальних та загальнодержавних інтересів, електоральності, правової, організаційної та матеріально-фінансової незалежності в рамках компетенцій, окреслених чинним законодавством, підконтрольності та відповідальності органів місцевого самоврядування та їх представників.

Васильковецька сільська об'єднана територіальна громада була сформована 24 липня 2015 року в результаті об'єднання сільських рад Гусятинського району, наразі Чортківського району, шляхом добровільного злиття населених пунктів сіл Васильківці, Крогулець, Нижбірок, Старий Нижбірок, Целіїв, Чабарівка, Коцюбинці та Жабинці Чортківського району Тернопільської області. Характерною рисою та відмінністю Васильковецької об'єднаної територіальної громади є її структура, що складається виключно з сільських населених пунктів. Загальна чисельність населення громади становить 8127 осіб.

Сукупна площа території громади дорівнює 170,2 км². Основним напрямом розвитку Васильковецької громади є сільське господарство. На одного жителя об'єднаної громади припадає 1,66 га сільськогосподарських угідь, що перевищує

середній показник по Україні більш ніж у 1,5 рази. При цьому рілля займає майже 89% від загальної площі сільгоспугідь [10].

Васильковецька сільська рада виконує функцію адміністративного центру об'єднаної територіальної громади. Сільська рада, як орган представницької влади та виконавчий інститут місцевого самоврядування, представляє інтереси територіальних громад і реалізує завдання та компетенції місцевого самоврядування в їх межах. Перші вибори депутатів до даної сільської ради було проведено 25 жовтня 2015 року [9].

**Рис. 2.1. Населені пункти, які входять до
Васильковецької сільської ради**

Джерело: складено на основі інформативних джерел [9]

Загальний склад Васильковецької сільської ради складається з 39 працівників. Це детально зможемо побачити на додатку А «Структура Васильковецької сільської ради» [10].

Ключовою посадовою особою у Васильківській територіальній громаді є сільський голова. Він відповідає за організаційне забезпечення діяльності сільської ради та її структурних підрозділів. Сільський голова очолює виконавчий комітет і головує на засіданнях ради. Його обирають члени територіальної громади шляхом всезагального, безпосереднього та таємного волевиявлення на термін, встановлений Конституцією України, згідно з чинним законодавством. Сільський голова виконує свої повноваження на постійній основі. Розподіл функцій та компетенцій даної посади регулюється законами України, Статутом територіальної громади, Регламентом та іншою нормативно-правовою документацією [10].

Отже, Васильковецька сільська рада – це система, яка складається з:

- сільського голови і його патронатної служби;
- виконавчих органів (відділи, управління, департаменти);
- виконавчого комітету
- рада та постійні або тимчасові комісії;

Діяльність у Васильковецькій територіальній громаді базується на таких засадах:

- Дотримання законодавства;
- Відкритість і прозорість;
- Взаємна підтримка та співпраця;
- Гармонізація інтересів місцевого та державного рівнів;
- Формування шляхом виборів;
- Автономія в правовій, організаційній та матеріально-фінансовій сферах у межах встановлених нормативно-правових актів;
- Звітування та несення відповідальності органами влади та посадовими особами перед місцевими спільнотами;
- Забезпечення державою підтримки та гарантування місцевого самоврядування.

Функціональні обов'язки:

- Затвердження та контроль за реалізацією програм соціально-економічного і культурного розвитку;
- Прийняття бюджетів відповідних адміністративно-територіальних одиниць та здійснення контролю за їх виконанням;
- Встановлення та адміністрування місцевих податків і зборів відповідно до чинного законодавства;
- Організація та проведення місцевих виборів, а також забезпечення реалізації їх результатів;
- Створення, реорганізація та ліквідація комунальних підприємств, організацій та установ, а також здійснення контролю за їхньою діяльністю;
- Розгляд інших питань локального значення, віднесених до їх компетенції згідно з чинним законодавством.

2.2. Аналіз доходів і видатків бюджету Васильковецької територіальної громади

До доходів бюджету Васильковецької територіальної громади належать:

- податки і збори;
- доходи від загальнодержавних податків фізичних осіб, установлених законом, або їх частки за нормативами, затвердженими в установленому законом порядку.
- фінансові ресурси (дотації, субсидії, субсидії та інші трансферти), що передаються безпосередньо з державного бюджету до міського або розподіляються через місцеві бюджети;

– кошти, що передаються з державного бюджету органам місцевого самоврядування для здійснення адміністративних повноважень, встановлених законом;

– доходи від приватизації або інших способів відчуження комунального майна;

– прибуток підприємств спільної власності місцевих органів влади (або розподіл прибутку, встановлений рішенням сільської ради);

– штрафи та компенсації за шкоду, завдану довкіллю;

- інші кошти від господарської діяльності органів міського самоврядування;

– інші податки та збори, передбачені законодавством України;

– пожертви та інша благодійна допомога;

Дохідна частина бюджету повинна бути достатньою для здійснення функцій міського самоврядування та визнаних законом окремих повноважень органів виконавчої влади.

Здійснено оцінку складу та структури доходів Васильковецької територіальної громади за 2021 - жовтень 2025 років (табл. 2.1.) [11].

Оцінка структури доходів бюджету Васильковецької територіальної громади за 2021 – 2025 роки (по жовтень включно) свідчить, що упродовж 2021 року серед груп доходів бюджету Васильковецької сільської ради найбільша питома вага припадала на офіційні трансферти. Це означає розподіл коштів із фонду фінансової підтримки місцевого самоврядування бюджетам нижчого територіального рівня на основі встановлених норм. Сюди входять субвенції з державного і місцевого бюджету та базові дотації. Вони становлять 40,8 млн. або 58,5% від всієї суми доходів.

Також значна частина доходів належать податковим надходженням – 27,8 млн. або 39,8%. Відповідно до Бюджетного кодексу України до бюджетів територіальної громади надходять такі податкові надходження: податок на доходи фізичних осіб, податок на прибуток, рентна плата.

**Аналіз доходів бюджету Васильковецької територіальної громади
за 2021 р. - жовтень 2025 р.**

Показники	2021		2022		2023		2024		2025 (січень- жовтень)	
	млн, грн	питома вага,%	млн, грн	питома вага,%	млн, грн	питома вага,%	млн, грн	питома вага,%	млн, грн	питома вага,%
Податкові надходження	27,8	39,8%	28,1	44,6%	33,7	45,6%	45,8	47,3%	25,8	48,02%
Неподаткові надходження	1,1	1,6%	0,8	1,35%	1,3	1,82%	0,14	0,6%	0,9	1,71%
Доходи від операцій з капіталом	0,008	0,01%	0,1	0,19%	0,2	0,26%	0	0	0	0
Цільові фонди	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Офіційні трансферти	40,8	58,6%	40	53,9%	38,7	52,3%	48,6	52%	26,6	50,26%
Всього доходів	69,7	100,0	63,1	100,0	73,9	100,0	93,4	100,0	52,5	100,0

Джерело: складено на основі фінансової звітності Васильковецької сільської ради [11]

Найменшу частку в загальній структурі доходів займають неподаткові надходження. До цієї категорії входять доходи від власності та підприємницької діяльності, адміністративні збори й платежі, надходження від некомерційної господарської діяльності, а також інші неподаткові джерела – 1,1 млн або 1,6% та доходи від операцій з капіталом, а саме дохід від продажу земель – 0,08 млн або 0,01% [11]. Структура доходів за 2021 рік представлена на рис. 2.2.

Оцінка структури доходів бюджету Васильковецької територіальної громади (див. табл. 2.1) свідчить, що упродовж 2022 року серед груп доходів бюджету також найбільша питома вага також припадала на офіційні трансферти - 40 млн. грн або 53,9%. Наступним показником по доходах є податкові надходження - 28,1 млн. грн або 44,6%. А найменшими по доходах є неподаткові

надходження – 0.8 млн. або 1.35% і доходи від операцій з капіталом, в нашому випадку від продажу земель - 0.1 млн. або 0, 19 % [11].

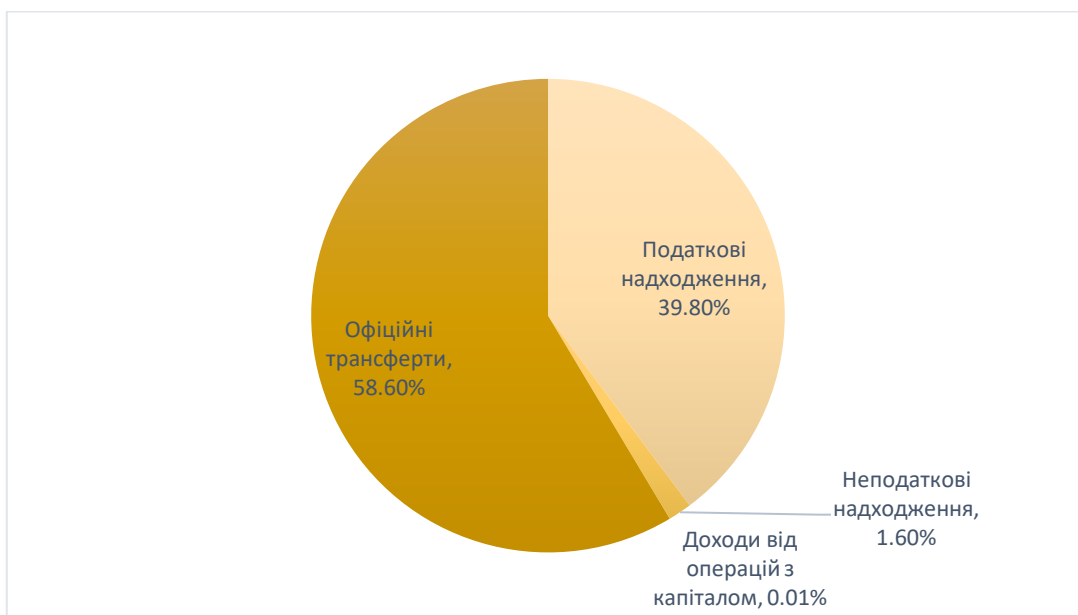

Рис. 2.2. Доходи Васильковецької територіальної громади за 2021 рік

Джерело: складено на основі фінансової звітності Васильковецької сільської ради [11]

Структура доходів сільської ради за 2022 рік представлена на рис 2.3.

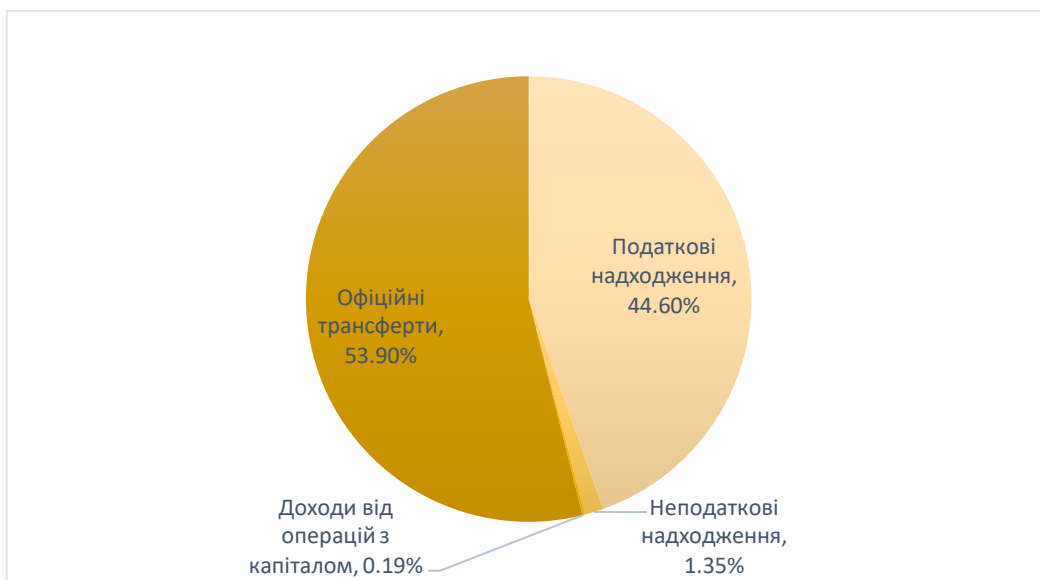

Рис. 2.3. Доходи бюджету Васильковецької територіальної громади за 2022 рік

Джерело: складено на основі фінансової звітності Васильковецької сільської ради [11]

Оцінка структури доходів бюджету Васильковецької територіальної громади (див. табл. 2.1) свідчить, що упродовж 2023 року серед груп доходів бюджету найбільша питома вага припадала на офіційні трансферти – 53,9 млн. або 52,37%. 33,7 млн. або 45,6% доходів виходять із податкових надходжень. Неподаткові надходження - 1,3 млн. або 1,82%, а доходи від операцій з капіталом, а саме доходи від продажу земель 0,2 млн. або 0,26% [11].

Структура доходів бюджету Васильковецької територіальної громади за 2023 рік представлена на рис. 2.4.

Рис. 2.4. Доходи бюджету Васильковецької територіальної громади за 2023 рік

Джерело: складено на основі фінансової звітності Васильковецької сільської ради [11]

Оцінка структури доходів бюджету Васильковецької територіальної громади (див. табл. 2.1) свідчить, що упродовж 2024 року серед груп доходів бюджету найбільша питома вага припадає на офіційні трансферти – 46,8 млн. або 52% від всієї суми. Податкові надходження мають такий показник як 44,2 млн. або 47,3% від всієї суми планового доходу. Неподаткові надходження складали 0,56 млн. або 0,6% [11].

Структура доходів бюджету за 2024 рік представлена на рис. 2.5.

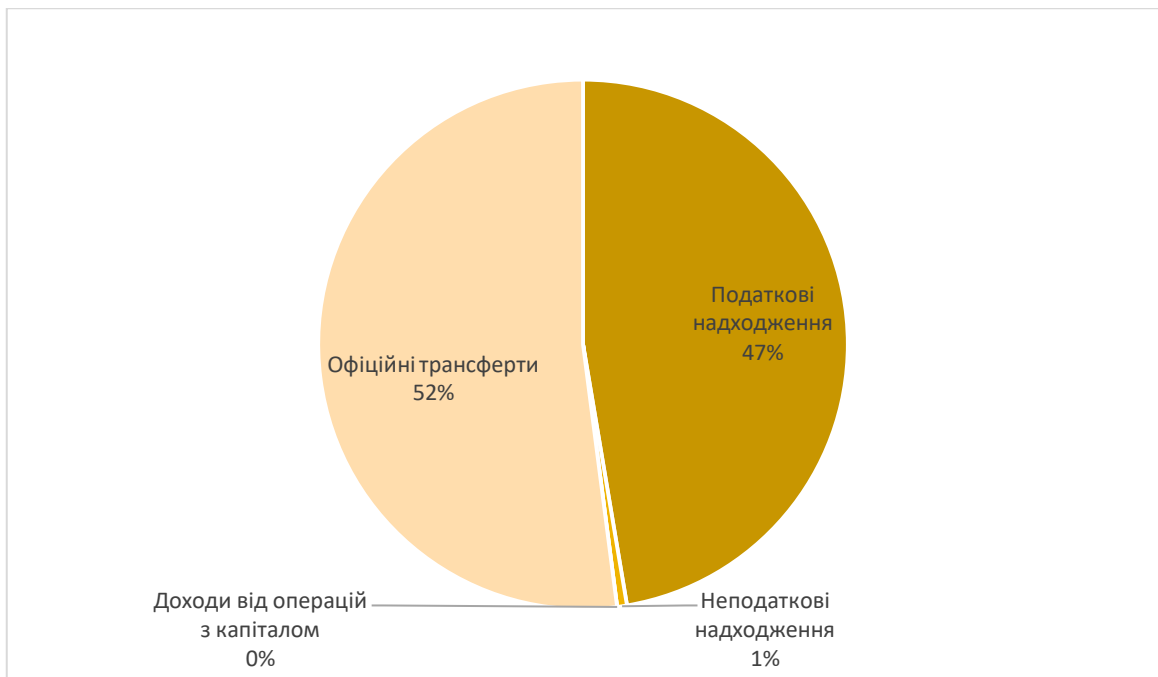

Рис. 2.5. Доходи бюджету Васильковецької територіальної громади за 2024 рік

Джерело: складено на основі фінансової звітності Васильковецької сільської ради [11]

Оцінка структури доходів бюджету Васильковецької територіальної громади (див. табл. 2.1) свідчить, що упродовж 2025 року (до вересня включно) серед груп доходів бюджету найбільша питома вага припадала на офіційні трансферти – 26,6 млн. грн. або 50,26%. 25,8 млн. грн. або 48,02% доходів виходять із податкових надходжень. Неподаткові надходження – 0,9 млн. грн. або 1,71%. [11].

Структура доходів бюджету за 2025 рік (до жовтня включно) представлена на рис. 2.6.

Таким чином, можемо зробити наступні висновки, що Васильковецька територіальна громада має найбільший дохід від офіційних трансфертів. Офіційні трансферти – це кошти, що надходять з державного бюджету, від інших органів державної влади, інших місцевих бюджетів, а також від міжнародних організацій і урядів іноземних держав, наданих на безоплатній та безповоротній основі.

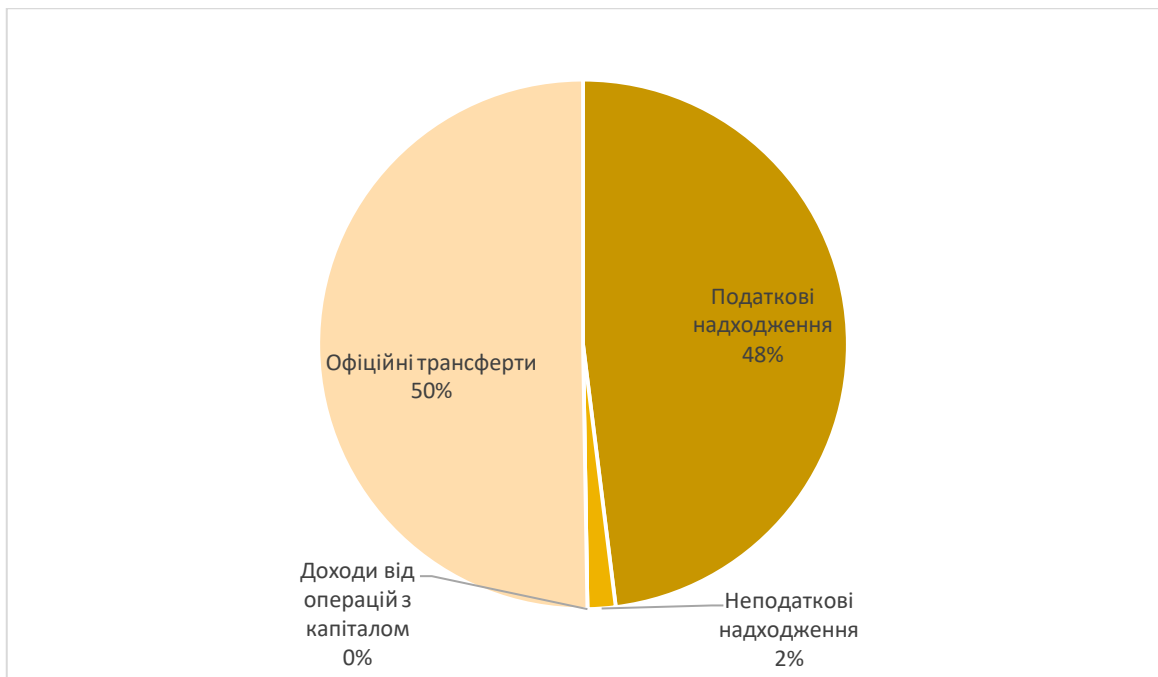

Рис. 2.6. Доходи Васильковецької територіальної громади за 2025 рік (до жовтня включно)

Джерело: складено на основі фінансової звітності Васильковецької сільської ради [11]

Фінансові ресурси, що передаються органам місцевого самоврядування з державного або іншого місцевого бюджету у формі дотацій і субвенцій (тобто, через міжбюджетні трансферти), є важливим механізмом підтримки їх функціонування. Ці кошти надаються без необхідності сплати відсотків, як у випадку користування кредитом, та не підлягають поверненню, як позика чи інші види боргового фінансування. Перерозподіл бюджетних ресурсів між різними рівнями влади обумовлений тим, що органи місцевого самоврядування зазвичай не мають змоги забезпечити фінансування всіх функцій, покладених на них законодавством, лише за рахунок власних доходів. Це стосується таких напрямів, як утримання закладів освіти, охорони здоров'я або житлово-комунального господарства. Основною відмінністю між дотаціями та субвенціями є характер їх використання. Дотації не мають суворих обмежень стосовно напрямів їх витрачання і здебільшого використовуються для задоволення поточних потреб місцевих громад. Водночас, уряд може частково закріплювати певні дотації за конкретними напрямами з метою підвищення

ефективності їх застосування. Наприклад, додаткова дотація для фінансування зобов'язань, переданих з державного бюджету, може бути спрямована на покриття поточних витрат у закладах освіти та охорони здоров'я. Це може включати оплату праці непедагогічного персоналу шкіл, а також витрати на енергоносії в лікарнях, амбулаторіях чи інших закладах медичної сфери [31, с. 49]. Вони займають значну частину доходів бюджету Васильковецької територіальної громади: у 2021 рік – 52,5%, 2022 рік - 52,8%, 2023 рік - 49,7%, 2024 рік– 52%, 2025 – 50,26%.

Вагому частину доходів формують податкові надходження. Це стосується як частини загальнодержавних податків і зборів (податок на доходи фізичних осіб, прибутковий податок, рентна плата за користування надрами, видобуток корисних копалин, акциз на пальне та інше), так і місцевих податків і зборів (податок на майно, єдиний податок, туристичний збір тощо) [31, с. 48], а саме: 2021 рік – 41,2%, 2022 рік – 43,8%, 2023 рік – 46,3%, 2024 рік – 47,3%, 2025 рік – 48,02% [11].

До видатків бюджету Васильковецької територіальної громади належать такі витрати, які виділяються на:

- 1) освіту:
 - а) дошкільну освіту;
 - б) загальну середню освіту:
 - в) навчальні заклади для громадян, які потребують соціальної допомоги та реабілітації;
 - г) інші державні освітні програми;
 - д) позашкільну освіту.
- 2) Охорону здоров'я:
 - а) первинну медико-санітарну, амбулаторно-поліклінічну та стаціонарну допомогу;
 - б) програми медико-санітарної освіти;
 - в) інші державні програми медичної та санітарної допомоги.
- 3) Соціальний захист та соціальне забезпечення:

а) державні програми соціального забезпечення та соціального захисту (за рахунок цільових субвенцій з Державного бюджету);

б) районні та міські програми і заходи щодо реалізації державної політики стосовно дітей, молоді, жінок, сім'ї.

4) Культуру та фізичний розвиток (в т.ч. сільські, селищні та міські палаци і будинки культури, клуби та бібліотеки та

5) Загальнодержавні функції (зарплатня вищих органів управління, органів місцевої влади та самоврядування)

6) Житлово – комунальне господарство.

7) Інша економічна діяльність [11]

Здійснимо оцінку складу та структури видатків Васильковецької сільської ради протягом 2021 – 2025 (по жовтень включно) років (див. табл. 2.2) [11].

Таблиця 2.2

Аналіз видатків Васильковецької територіальної громади за 2021 – 2025(по жовтень включно) роки

Показники	2021 р		2022 р.		2023 р.		2024 р.		2025 р.	
	млн грн	питома вага, %	млн. грн	питома вага, %	млн. грн	питома вага, %	млн грн	питома вага, %	млн грн	питома вага, %
Загальнодерж. ж. функції	11,1	16,46%	10,7	17,3%	13,7	19,03%	11,5	16,96%	10,2	18,84%
Безпека	0,35	0,52%	0,5	0,81%	0,6	0,84%	2,92	4,3%	0,36	0,67%
Економічна діяльність	0,78	1,14%	0,1	0,18%	0,76	1,06%	0,9	1,32%	0,2	0,38%
Житлово-комунальне господарст.	3,4	5,07%	2,5	4,19%	4,29	5,96%	2,5	3,68	3,4	6,29%
Охорона здоров'я	0,3	0,46%	0,02 7	0,04%	0,64	0,89%	0,78	1,15	0,18	0,35%
Духовний та фізичний розвиток	2,28	3,34%	1,7	2,82	3,74	5,19%	1,3	1,91%	1,9	3,52%
Освіта	48,5	70,83%	43,5	70,39%	45,0 6	62,5%	46,2	68,14%	35,4	65,33%
Соц. захист	1,5	2,18%	2,6	4,23%	3,26	4,53%	1,7	2,5%	2,5	4,62%
Всього доходів	68,5	100%	61,8	100,0	72,1	100,0	67,8	100,0	54,2	100,0

Джерело: складено на основі фінансової звітності Васильковецької сільської ради [11]

Проаналізувавши таблицю, можна дійти висновку, що протягом 2021 року найбільша сума доходу була направлена на освіту – 48,5 млн. або 70,83%, найбільший відсоток належить загальній середній освіті, майже 36 млн. грн, дошкільна освіта – майже 7 млн. грн, позашкільна освіта – 0,5 млн. грн та на інші шкільні заходи та заклади у сфері освіти – 0,4 млн.

Наступною ланкою у видатках є загальнодержавні функції, їх сума – 11,1 млн або 16,46%. Житлово-комунальне господарство також займає значку частину видатків Васильковецької сільської ради, а саме – 3,4 млн. або 5,07% від загальної суми видатків. Духовний та фізичний розвиток – 2,28 млн. або 3,34% від 68,5 млн. Ще одна ланка – соціальний захист та забезпечення, яка є важливою для населення та на яку випадає така кількість видатків – 1,5 млн. або 2,18 %.

Входять такі види соціального захисту:

- Соціальний захист на випадок непрацевдатності;
- Соціальний захист ветеранів війни та праці;
- Соціальний захист сім'ї, дітей та молоді;
- Соціальний захист інших категорій;
- Інша діяльність у сфері соціального захисту.

Найменша кількість видатків належить економічній діяльності (0,78 млн. або 1,14%) громадській безпеці (0,35 або 0,52%) та охороні здоров'я (0,3 млн. або 0,46%) [3].

2.3. Стан та джерела фінансування інвестицій у Васильковецькій територіальній громаді

Васильковецька територіальна громада, також має свій інвестиційний паспорт. Його основною метою є забезпечення відкритого та зручного доступу до актуальної інформації про соціально-економічний стан, інвестиційні пропозиції та економічний потенціал громади. Крім того, документ спрямований

на популяризацію інвестиційного потенціалу, формування сприятливого інвестиційного іміджу та залучення нових можливостей для розвитку. Інвестиційний паспорт виступає дієвим інструментом для просування економічного потенціалу громади, допомагає створювати позитивний імідж привабливого регіону для інвесторів та відкриває перспективи для подальшого зростання [18].

Васильковецька громада відкрита для інвесторів, які прагнуть розвивати свій бізнес. Готові сприяти пошуку партнерів та трудових ресурсів, надаватисупровід в отриманні необхідних дозвільних документів [19].

Ключовими суб'єктами господарювання у Васильковецькій громаді, вони є ще також інвесторади для даної територіальної громади:

- СФНВГ «Коваль»: вирощування зернових, технічних та інших с/г культур, а також бджільництво та тваринництво. Є власний парк с/г техніки. У свою чергу вони багато допомагають з транспортом для розгортання землі та щебеню, дають також багато продуктів для шкіл та дитсадків,
- ФГ «НВО» «Довіра»: вирощування зернових, технічних та інших с/г культур; Вони надають дрова для опалення шкіл;
- ФГ «Ковалівське нове»: вирощування зернових, технічних та інших с/г культур. Допомагають у придбання техніки, меблів чи обладнання для шкіл та садочків. При потреба також можуть надати техніку для різних робіт. Часто виділяють продукти для шкіл та садочків громади. Підтримує роботу медпункту.
- ПСГАФ «Нічлава»: вирощування зернових, технічних та інших с/г культур; надають
- ПСГАФ «Нива»: вирощування зернових, технічних та інших с/г культур;. Допомагають в оновленні громадських просторів - парків, майданчиків, зон відпочинку.
- ТОВ «Контінентал Фармерз Груп» : вирощування зернових, технічних та інших с/г культур. Надають щебінь та спеціальну техніку для його розгортання по всій території громади, також допомагають технікою для

очищення водойм, лісосмуг, тощо. Фінансово у будівництві стадіонів, дитячих майданчиків та для розвитку шкіл і дитячих садків [23].

Також Васильковецька громада має свої конкурентні переваги, адже вона активно розвивається, прагне до стратегічного зростання та успішної довгострокової співпраці з потенційними інвесторами. І для вдалої угоди, зі своєї сторони, обіцяє:

- Якісне надання адміністративних послуг;
- Забезпечення інформаційної підтримки інвесторів;
- Сприяння в оформленні документів, зокрема дозвільного характеру;
- Оперативне прийняття рішень, включаючи позачергові засідання сесій та виконкомів,
- Відсутність корупції і рівні умови для всіх.

Також наявні інвестиційно – привабливі об'єкти на всій території громади, для побудови як для виробництва із цехами, так і для сонячних батарей.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ПОКРАЩЕННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ СКЛАДОВОЇ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

3.1. Основні пріоритети інвестиційного розвитку громади

Кожна громада повинна планувати свій розвиток на майбутнє. Хоч у наш час важко планувати, адже кожного дня все може змінитися в інше русло. Для цього громада розробляє такий документ, який показує план для використання інвестицій протягом трьох наступних років. Його назва - середньостроковий план пріоритетних інвестицій громади.

Він відіграє ключову роль у створенні основи для формування ефективної і результативної системи управління інвестиціями. Цей план спрямований на досягнення кількох важливих цілей, серед яких: оптимізація використання фінансових ресурсів державного бюджету, стимулювання підвищення рівня прозорості у процесі розподілу й витрат публічних коштів, а також забезпечення гармонійної інтеграції стратегій інвестицій у загальний контекст середньо- та довгострокового стратегічного планування. Його реалізація передбачає можливість ефективного фокусування доступних ресурсів на найбільш пріоритетних і значущих для цільових громад проєктах у сфері інвестицій, а також на програмах, що сприяють соціально-економічному розвитку та відповідають нагальним потребам суспільства [21].

Пріоритетні напрями для публічного інвестування, зазначені у середньостроковому плані, мають стратегічне значення для розвитку громади, а відповідно, саме на ці сектори буде спрямовуватися основний обсяг публічних ресурсів протягом цього періоду. У перелік галузей для інвестування, визначених у межах плану, входять 11 ключових секторів:

- Довкілля;
- Економічна діяльність;

- Енергетика;
- Житловий сектор;
- Муніципальна інфраструктура та послуги;
- Транспорт;
- Соціальна сфера;
- Послуги та їх цифровізація;
- Культура й інформаційний простір;
- Охорона здоров'я;
- Освіта й наука [22].

Серед цих галузей, як пріоритетні для інвестування на визначений середньостроковий період було виділено:

- Освіту й науку;
- Довкілля ;
- Муніципальна інфраструктура та послуги;
- Охорона здоров'я;
- Транспорт;

Вибір пріоритетних галузей базувався на аналізі актуальних потреб громади, її стратегічних цілей та спроможності втілення відповідних ініціатив. На цій основі всі сектори були оцінені за рівнем їхньої важливості та включені до плану розвитку на середньострокову перспективу [23].

Сектор транспортної інфраструктури орієнтований на вдосконалення стану вулично-дорожньої мережі та розвиток громадського транспорту.

Сектор муніципальної інфраструктури та послуг зосереджується на модернізації систем водопостачання та водовідведення в межах громади, а також на підвищенні енергоефективності у громадських будівлях. Додатково, передбачається спрямування інвестицій на відбудову та оновлення муніципальної інфраструктури. У сучасних наукових дослідженнях підкреслюється, що ефективне інфраструктурне забезпечення є критично важливим для активізації інвестиційної діяльності. Так, вітчизняний науковець

О. В. Васильєв у своїй монографії зазначає, що інфраструктура відіграє ключову роль у функціонуванні та розвитку регіональних економічних систем. Вона виступає необхідною передумовою для залучення та ефективного використання приватного капіталу, забезпечуючи базові умови для ведення господарської діяльності та підвищення конкурентоспроможності територій [35, с. 45].

Сектор освіти та науки має на меті модернізацію освітніх закладів, покращення їх матеріально-технічної бази, забезпечення належної якості освіти та створення безпечних умов у школах, що надають загальну середню освіту.

Сектор охорони здоров'я працює над розвитком медичних установ, що включає створення нових паліативних відділень, поліпшення доступності медичних послуг та забезпечення сучасним обладнанням закладів охорони здоров'я.

Сектор довкілля спрямований на ефективне управління водними ресурсами [23].

Крім зазначених пріоритетів, важливим напрямом інвестиційного розвитку громади є посилення інституційної спроможності органів місцевого самоврядування. Йдеться про розвиток системи стратегічного планування, підвищення кваліфікації управлінського персоналу, впровадження сучасних інструментів моніторингу та оцінювання ефективності інвестиційних проєктів. Це забезпечує більш зважене ухвалення рішень, підвищення прозорості та підзвітності перед громадянськістю.

Також одним із пріоритетів стає цифрова трансформація громади. В межах цього сектору планується впровадження електронних сервісів для населення, автоматизація адміністративних процесів, розширення доступу до високошвидкісного інтернету в усіх населених пунктах громади. Такі інвестиції сприяють зменшенню бюрократичного навантаження, підвищенню ефективності роботи місцевої влади та створюють основу для розвитку підприємництва.

Важливим елементом інвестиційної політики є підтримка економічного розвитку, включно зі стимулюванням малого та середнього бізнесу, розвитком

локального виробництва, створенням умов для появи нових робочих місць. До цього сектора входить також підтримка підприємницьких ініціатив, залучення приватних інвестицій, розвиток індустріальних парків, логістичних центрів і туристичної інфраструктури, що формує основу сталого зростання економіки громади.

Окрему увагу в середньостроковому плані приділено розвитку соціальної сфери. Це стосується підвищення якості надання соціальних послуг, модернізації установ соціального захисту, розширення доступу вразливих груп населення до необхідної підтримки. Інвестиції у цей напрям спрямовані на створення інклюзивного середовища та забезпечення рівних можливостей для всіх мешканців громади.

Не менш важливим залишається культурний розвиток і формування сучасного інформаційного простору. Передбачено модернізацію закладів культури, підтримку збереження історичної спадщини, розвиток креативних індустрій. Інвестиції у цей сектор сприяють підвищенню рівня громадської активності, формуванню локальної ідентичності та популяризації громади як привабливого місця для життя.

Узгодженість усіх зазначених пріоритетів та їх комплексна реалізація дозволяють громаді забезпечити збалансований розвиток, підвищити інвестиційну привабливість, покращити якість життя населення та зміцнити конкурентні позиції на регіональному рівні. Таким чином, середньостроковий план пріоритетних інвестицій виступає не лише інструментом ефективного розподілу ресурсів, а й фундаментом для довгострокової стратегії зростання громади [25].

Окрім визначених пріоритетів, важливою складовою інвестиційного розвитку громади є запровадження довгострокових підходів до планування, що базуються на принципах сталого розвитку та раціонального використання ресурсів. Для успішної реалізації середньострокового плану необхідно визначити чіткі показники ефективності, які дадуть змогу оцінювати прогрес, контролювати виконання проєктів і забезпечувати прозорість управління

інвестиціями. Такий підхід сприятиме зміцненню довіри як з боку місцевої громади, так і зовнішніх партнерів та інвесторів. Важливо також підсилювати інституційну спроможність органів місцевого самоврядування, адже саме якісний управлінський потенціал визначає успішність реалізації інвестиційних ініціатив. Йдеться про формування професійних команд, здатних здійснювати проєктний менеджмент, готувати інвестиційні пропозиції, залучати грантові ресурси та ефективно співпрацювати з державними і міжнародними фондами. Підвищення кваліфікації працівників, участь у спеціалізованих навчальних програмах та розвиток партнерств з іншими громадами створює можливості для обміну досвідом та впровадження інноваційних рішень.

Окремого значення набуває розвиток цифрових інструментів управління інвестиційними процесами. Використання сучасних платформ для публікації інвестиційних даних, інтерактивних карт земельних ресурсів, електронних сервісів подання заявок та моніторингу виконання проєктів забезпечує відкритість та доступність інформації, що є важливим чинником для формування конкурентної інвестиційної екосистеми на місцевому рівні.

Загалом, комплексне поєднання стратегічного планування, модернізації інфраструктури, ефективної комунікації з інвесторами та розвитку управлінських спроможностей дозволяє громаді створити сприятливе середовище для залучення нових ресурсів, забезпечити реалізацію пріоритетних проєктів та сформувати основу для сталого економічного зростання в середньостроковій перспективі [26].

3.2. Пропозиції щодо підвищення ефективності управління інвестиціями в громаді та очікувані результати їх реалізації

Залучення інвестицій на місцевому рівні свідчить про стійкість та успішний соціально-економічний розвиток територіальної громади. Але для того, щоб інвестиції не були одноразовими, необхідно забезпечувати

стратегічний розвиток, раціональне використання ресурсів та спрямовувати фінансування у пріоритетні сфери. М. Портер вважав, що «Інвестиції спрямовуються туди, де створено відповідні умови - інфраструктура, кваліфікована робоча сила, передбачувана політика та сприятливий бізнес-клімат» [24]. На мій погляд, це твердження є вірним, адже створення сприятливих умов у регіонах є ключовим чинником, який визначає бажання інвестора розпочати співпрацю, а головне - залишатися в громаді довгостроково. Інвестор завжди орієнтується не лише на поточний стан території, а й на її динаміку розвитку, стабільність управлінських рішень, рівень відкритості влади та перспективність реалізації інвестиційних проєктів.

На мою думку, роль органів громади у залученні інвестицій має зосереджуватися на таких напрямках:

1. Побудова іміджу територіальної громади, привабливого для інвесторів. Для цього мають впроваджуватись різні комплекси маркетингових ходів, спрямованих на формування позитивного й конкурентоспроможного образу громади. Серед основних завдань - розробка бренду території, створення якісної промоційної продукції, а також демонстрація успішно реалізованих проєктів у публічному просторі.

Однією з ключових складових є розробка сучасного, функціонального та інформативного вебресурсу, який містить достовірну й систематизовану інвестиційну інформацію. Такий сайт має забезпечувати зручний доступ до даних про ресурси громади, соціальну та транспортну інфраструктуру, земельні ділянки, доступні для використання, а також презентувати перспективні напрями для співпраці. Наявність інвестиційного паспорта та бази даних вільних ділянок підвищує рівень довіри та формує у потенційного інвестора розуміння, що громада є надійною для вкладення та розвитку на ній бізнесу

2. Забезпечення сприятливих умов для отримання прибутку та ефективного використання інвестицій. Для цього важливо запроваджувати прозорі та передбачувані правила ведення бізнесу, удосконалювати регуляторне середовище та забезпечувати прості адміністративні процедури - зокрема щодо

отримання дозволів, реєстрації земельних ділянок, підключення до інженерних мереж. Окрім того, необхідно оптимізувати роботу місцевих служб, що взаємодіють з інвесторами, скорочуючи час розгляду документів і підвищуючи якість консультацій. Важливими інструментами можуть стати створення "Центру підтримки інвестора", запровадження персонального супроводу інвестиційних проєктів, розробка локальних стимулів (наприклад, податкових пільг або преференцій). Сприятливий бізнес-клімат створює передумови не лише для залучення зовнішнього капіталу, а й для активізації місцевого підприємництва, що формує додатковий мультиплікативний ефект для економіки громади.

3. Організація дієвих каналів для поширення інформації про інвестиційний потенціал регіону. Для досягнення більшого рівня відкритості та забезпечення широкого доступу до інформації необхідно активно працювати над удосконаленням комунікаційної системи, спрямованої на взаємодію з потенційними інвесторами. Така система може включати комплекс заходів, таких як регулярна підготовка і поширення аналітичних оглядів, створення детальних презентацій, розробка інвестиційних паспортів, а також структурованих каталогів, що містять актуальну інформацію про доступні земельні ділянки для реалізації інвестиційних проєктів. Крім того, важливо проводити цілеспрямовані інформаційні кампанії, організовувати професійно спрямовані вебінари, тематичні круглі столи, а також залучати широку аудиторію через активне користування соціальними мережами та спеціалізованими платформами для інвестиційного маркетингу. Окрему роль відіграє мультимедійна комунікація - відеопрезентації, інфографіка, віртуальні тури територією, які значно підсилюють інтерес інвесторів. Забезпечення прозорості та доступності інформації не лише підвищує рівень довіри серед інвесторів, а й сприяє формуванню позитивного іміджу громади на національному та міжнародному ринку, відкриваючи нові перспективи для співпраці та інвестиційного розвитку.

4. Сприяння налагодженню контактів і співпраці між місцевим бізнесом та можливими інвесторами. Органи місцевого самоврядування можуть відігравати ключову роль у встановленні та зміцненні зв'язків між підприємцями та інвесторами, виступаючи ефективними посередниками та координаторами цієї взаємодії. Для цього вони здатні організовувати широкий спектр заходів, таких як бізнес-форуми, інвестиційні виставки, партнерські зустрічі, спеціалізовані платформи для B2B-співпраці та інші події, спрямовані на розбудову професійних контактів. Особливого значення набуває сприяння інтеграції місцевих підприємців у національні й міжнародні бізнес-мережі, що дозволяє їм брати участь у масштабних економічних ініціативах [27].

Водночас необхідно заохочувати формування кластерних об'єднань, розвиток міжсекторального партнерства та створення локальних ланцюгів доданої вартості. Такий підхід дозволяє об'єднати ресурси громади з можливостями бізнес-середовища, посилює економічну взаємодію та сприяє реалізації складних стратегічних проєктів. У результаті громада отримує можливість підвищити рівень інвестиційної активності, активізувати місцевий бізнес та забезпечити стале економічне зростання.

ВИСНОВКИ

У магістерській роботі проведено дослідження сутності, значення та механізмів формування інвестиційної складової місцевих бюджетів, а також окреслено основні проблеми та шляхи її вдосконалення в умовах децентралізації та фінансової незалежності територіальних громад. Аналіз теоретичних основ інвестиційної діяльності засвідчив, що інвестиційна складова місцевих бюджетів є ключовим фактором забезпечення економічного розвитку регіонів, підвищення їхньої конкурентоспроможності та поліпшення добробуту населення. Вона виконує стратегічно важливу роль - сприяє створенню сучасної інфраструктури, оновленню соціально-культурної сфери, підтримці підприємницької активності та залученню додаткових фінансових ресурсів із зовнішніх джерел.

Аналіз практичного досвіду формування інвестиційної складової місцевих бюджетів показав, що основними джерелами інвестицій залишаються власні доходи громад, державні трансферти, міжнародна технічна допомога та приватні капіталовкладення. Однак структура і обсяги цих ресурсів залишаються нестійкими, значною мірою залежачи від загальної економічної ситуації, державної бюджетної політики та рівня інституційної спроможності органів місцевого самоврядування.

Визначено, що ключовими проблемами забезпечення інвестиційної складової місцевих бюджетів є:

- недостатній обсяг власних доходів громад, що обмежує можливості фінансування капітальних видатків;
- недостатня прозорість та відкритість інформації про потенціал громади, що стримує інтерес приватних інвесторів;
- недостатня якість стратегічного планування розвитку територій, відсутність комплексних інвестиційних програм

У дослідженні детально проаналізовано та аргументовано, що для підвищення ефективності процесів формування і використання інвестиційної

складової місцевих бюджетів необхідно здійснити комплексну модернізацію підходів до управління інвестиційною діяльністю на рівні територіальних громад.

Також увагу приділено визначенню ключових напрямів покращення, які дозволять підвищити результативність інвестиційних процесів, забезпечити сталий розвиток регіонів та сформуванню сприятливих умов для залучення капіталу. Серед цих напрямів можна виділити наступні важливі заходи:

- запровадження та активне використання сучасних методологій фінансового планування та стратегічного бюджетування, орієнтованих на розвиток територій;
- активізація діяльності у сфері інвестиційного маркетингу, що включає формування привабливого іміджу громади та покращення її конкурентоспроможності;
- забезпечення максимальної прозорості в управлінській та фінансовій діяльності, а також створення доступних і відкритих інформаційних ресурсів для потенційних інвесторів;
- вдосконалення нормативно-правової бази та механізмів підтримки, які б сприяли залученню інвестицій і знижували існуючі ризики для бізнесу.

Загалом ці заходи спрямовані на системне вдосконалення управління інвестиційним потенціалом регіонів, що передбачає посилення їх привабливості для зовнішніх і внутрішніх інвесторів, а також стимулювання економічного зростання і соціального добробуту.

Підсумовуючи ключові висновки проведеного дослідження, можна з упевненістю зазначити, що інвестиційна складова місцевих бюджетів відіграє визначальну роль у забезпеченні фінансової стабільності та підвищенні конкурентоспроможності територіальних громад. Для ефективного виконання цієї функції необхідно досягти гармонійної взаємодії між державними ініціативами, активними діями органів місцевого самоврядування та зацікавленістю приватного бізнесу.

Роль органів громади у залученні інвестицій має зосереджуватися на таких напрямках:

1. Побудова іміджу територіальної громади, привабливого для інвесторів.
2. Забезпечення сприятливих умов для отримання прибутку та ефективного використання інвестицій.
3. Організація дієвих каналів для поширення інформації про інвестиційний потенціал регіону.
4. Сприяння налагодженню контактів і співпраці між місцевим бізнесом та можливими інвесторами.
5. Водночас необхідно заохочувати формування кластерних об'єднань, розвиток міжсекторального партнерства та створення локальних ланцюгів доданої вартості.

Запровадження запропонованих у межах дослідження заходів дозволить створити сприятливе середовище для залучення інвестицій, значно розширити можливості для сталого розвитку громад і забезпечення довготривалих соціально-економічних результатів, які матимуть позитивний вплив на добробут населення.

Список використаних джерел:

1. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18 вересня 1991 р. № 1560-ХІІ. ВВР України. 1991. 47. ст. 646. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>
2. Матвійчук О. А. Економічна сутність інвестицій та їх класифікація., 2008. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/handle/2010/18707>
3. Раделицький, Ю. О. Теоретико-системні основи визначення місцевих бюджетів. *Причорноморські економічні студії*. Серія «Гроші, фінанси і кредит». 2017. Вип. 14. С. 125–130. URL: https://www.bses.in.ua/journals/2017/14_2017/28.pdf
4. Плукар Л. А. Місцеві бюджети в умовах децентралізації: теоретичні аспекти. *Вісник Сумського національного аграрного університету*. Серія «Економіка і менеджмент». 2019. Вип. 4 (82). С. 160–165. URL: <https://snaujournal.com.ua/index.php/journal/article/view/139>
5. Василик О.Д., Павлюк К.В.. Державні фінанси України. К.: НІОС, Центр навчальної літератури, 2002. 608 с. URL: <https://ualibrarium.narod.ru/econ/finansi/1x0/derjavni-finansi-ukraini-vasilik.html>
6. Катан Л. І., Качула, С. В., Демчук, Н. І., Павлова, Д. К. Формування місцевих бюджетів в умовах реформування суспільних фінансів України. *Агросвіт*. 2020. № 3. С. 3–12.
7. Татарин Н. Б., Войтович В. В. Місцеві бюджети як фінансова база місцевого самоврядування. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство». 2017. Вип. 11. С. 159–162. URL: https://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/11_2017ua/37.pdf.
8. Інвестиція. Українська Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Інвестиція>
9. Васильковецька сільська громада. Українська Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Васильковецька_сільська_громада

10. Статут Васильковецької сільської ради 7-го скликання № 57 від 15.12.2015 р. URL: <https://vasylkovecka-gromada.gov.ua/statut-gromadi-12-32-08-23-06-2016/>
11. Державний веб-портал «Бюджет для громадян»: OpenBudget. URL: <https://openbudget.gov.ua/localbudget/1950300000/info/indicators?year=2021&month=12>
12. Василик О.Д. Державні фінанси. К.: ВТД «Професіонал», 2008. 576 с.
13. Гавловська Н. Інвестиційний клімат в Україні: тенденції та проблеми. Харків. 2014. URL: https://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vchnu_ekon_2014_3%283%29__16.pdf
14. Бланк І. О. Інвестиційний менеджмент. Київ: Ніка-Центр, 2021 р., 640 с.
15. Залучення інвестицій у громаду: механізми, приклади і практичні поради. URL: <https://www.csi.org.ua/books/zaluchennya-investycij-u-gromadu-mehanizmu-pryklady-i-praktychni-porady/>
16. Федюк В. (2023). Роль публічних інвестицій у залученні приватного фінансування в розвиток вітчизняної економіки. Інститут громадянського суспільства. URL: <https://www.csi.org.ua/news/rol-publichnyh-investycij-u-zaluchenni-pryvatnogo-finansuvannya-u-rozvytok-vitchyznyanoyi-ekonomiky/>
17. Залучення інвестицій у громаду: механізми, приклади і практичні поради. ПРОСТІР. URL: <https://www.prostir.ua/?library=zaluchennya-investytsij-u-hromadu-mehanizmu-pryklady-i-praktychni-porady>
18. Інвестиційний паспорт. Сумська міська рада. URL: <https://finance.smr.gov.ua/49-investitsiyuniy-pasport>
19. Головний сайт Васильковецької територіальної громади. URL: <https://vasylkovecka-gromada.gov.ua/>
20. Сутність і класифікація інвестицій. Фінансовий менеджмент: Управління інвестиціями. URL: <https://buklib.net/books/25855/>

21. Середньостроковий план пріоритетних публічних інвестицій Котелевської селищної територіальної громади на 2026–2028 роки URL: <https://kotelevska-gromada.gov.ua/serednostrokovij-plan-prioritetnih-publichnih-investicij-kotelevskoi-selischnoi-teritorialnoi-gromadi-na-2026-2028-roki-16-04-47-20-11-2025/>
22. Середньостроковий план. URL: <https://ternopilcity.gov.ua/app11/4-serednostrokoviy-plan-korchak-25-08-25.pdf>
23. Інвестиційний паспорт Васильковецької територіальної громади URL: <https://drive.google.com/file/d/1gBzLZE0n5nV7ytZ8mAE20qg71IIYvGew/view>
23. Портер М. Конкурентна перевага націй. Нью-Йорк : Free Press, 1990. 896 с. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/uploads/public/60c/582/fec/60c582fec488646496090.pdf>
24. Державна стратегія регіонального розвитку України на 2021–2027 роки. Київ: КМУ, 2020. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/regionalna-politika/strategichne-planuvannya-regionalnogo-rozvitku/derzhavna-strategiya-regionalnogo-rozvitku-na-2021-2027-roki-ta-plan-zahodiv-z-yiyi-realizaciyi>
25. Чуницька І. І., Морозова І. В. Інвестиційний клімат України: сутність, проблеми та шляхи їх вирішення *Приазовський економічний вісник*. 2019. Вип. 3 (14). С. 111–117.
26. Мартіщук А. Основні фактори, які впливають на інвестиційну привабливість України. 2023. URL: <https://psm7.com/uk/investicii/osnovnye-factory-kotorye-vliayut-na-investicionnuyu-privlekatelnost-ukrainy.html>
27. BlackRock Financial Markets Advisory to advise Ministry of Economy of Ukraine. BlackRock, 2022. Available at: URL: <https://www.blackrock.com/corporate/newsroom/press-releases/article/corporate-one/press-releases/blackrock-financial-markets-advisory-to-advise-ministry-of-economy-of-ukraine>

28. Гутко Л. М., Драган О. О. Фінанси : навч.-метод. посіб. для практичних занять та самостійної роботи здобувачів вищої освіти спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». Біла Церква: БНАУ, 2020. 156 с. URL: <https://rep.btsau.edu.ua/bitstream/BNAU/4751/1/finansy.pdf>
29. Міністерство освіти і науки України, Центральноукраїнський національний технічний університет. Конкурентоспроможна модель інноваційного розвитку економіки України : матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф., м. Кропивницький, 07–08 груд. 2023 р. Кропивницький : ЦНТУ, 2023. 402 с. URL: <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi80/0060377.pdf>
30. Боковець В. В. Стратегічні аспекти розвитку вітчизняних підприємств в умовах євроінтеграції та глобалізації. Вісник студентського наукового товариства. 2019. № 14 (75). URL: http://vtei.com.ua/konfa/23_05_19/14_75.pdf
31. Кваснюк, Б. Є. Інвестиційний процес в Україні. Київ: Наукова думка, 2012. 288 с.
32. Біла С. О. Інвестиції як чинник соціально-економічного розвитку регіонів України. *Економіка і прогнозування*. 2018. № 2. С. 30–40.
33. Луніна І. О. Фінансова самостійність місцевих бюджетів в умовах децентралізації. *Економіка та держава*. 2017. № 3. С. 10–14.
34. Васильєв О. В. Методологія і практика інфраструктурного забезпечення функціонування і розвитку регіонів України : монографія. Харків : ХНАМГ, 2007. 341 с.
35. Шабельніков А. Інвестиційний клімат в Україні: виклики та перспективи 2025 року. Національна асоціація адвокатів України. 2025. URL: <https://unba.org.ua/publications/9914-investicijnij-klimat-v-ukraini-vikliki-ta-perspektivi-2025-roku.html>
36. Перспективні галузі економіки, прогнози розвитку після війни. URL: <https://blog.youcontrol.market/pierspiektivnighaluzi-iekonomiki-proghnozi-rozvitku-pislia-viini/>

37. Малиняк Б. Функції видатків бюджету в публічному управлінні, економічній і соціальній системах країни. *Світ фінансів*. 2021. Вип. 2 (67). С. 35–50.
38. Русін В. М., Квасниця О. В. Rresearch of reserves of strengthening the income base of budgets of united territorial communities in decentralization conditions. *Technology audit and production reserves*. 2019. No 1 (5(45)). pp. 23–28. URL: <https://doi.org/10.15587/2312-8372.2019.164069>
39. Кириленко О., Русін В. Напрями мінімізації фінансових шахрайств у сфері публічних закупівель. *Світ фінансів*. 2020. №2(63). С. 62-76.
40. Управління фінансами територіальних громад: теорія і практика Монографія: / за ред. О. П. Кириленко. Тернопіль: ТНЕУ, 2019. 280 с. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/46227>
41. Кириленко О. П., Максимчук О. С. Капітальні інвестиції з місцевих бюджетів: сучасна практика та перспективи удосконалення. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 2. С. 5–11.
42. Кириленко О., Баранець Я. Досвід забезпечення фінансової спроможності об'єднаних територіальних громад. *Вісник ТНЕУ*. 2020. №3. С. 54-68.
43. Кириленко О.П. Фінансова самодостатність територіальних громад: сутність та умови забезпечення. *Світ фінансів*. 2022. №4 С. 68-80.
44. Крисоватий А. І. Воєнні реалії фіскального простору публічних фінансів України. *Світ фінансів*. 2023. Випуск 1 (74). С. 8-30. DOI: 10.35774/SF2023.01.008